

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»
Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування

Білостоцький технологічний університет (Польща)

Університет прикладних наук (Литва)

Відземський університет прикладних наук (Латвія)

Університет «Aurel Vlaicu» в м. Арад (Румунія)

Міжнародний науково-освітній та навчальний центр (Естонія)

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Кафедра фінансів

Донецький національний університет імені Василя Стуса
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

Луцький національний технічний університет

Одеський національний економічний університет

РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ: ЗАГРОЗИ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

**Матеріали VII Міжнародної науково-практичної
конференції**

27 листопада 2025 р.

Полтава
2025

Вовченко Оксана Сергіївна,
кандидат економічних наук, доцент
Горова Аліса Юріївна, студентка

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (Україна)

ВАЛЮТНІ ІНТЕРВЕНЦІЇ НБУ ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕГУЛЮВАННЯ КУРСУ ГРИВНІ

В умовах різкого падіння експорту, зростання імпорту та відтоку капіталу, головним завданням Національного банку України є забезпечення макрофінансової стабільності та захист стійкості національної грошової одиниці – гривні. Одним із ключових інструментів антикризової монетарної політики НБУ стали валютні інтервенції – операції з купівля-продажу валютних цінностей на валютних ринках [1], які здійснюються з метою впливу на динаміку обмінного курсу національної валюти та балансування попиту і пропозиції іноземної валюти.

Динаміка валютних інтервенцій НБУ протягом 2020-2025 років, відображена на рис. 1, показує, що після лютого 2022 року НБУ кардинально змінив монетарну стратегію:

– протягом 2018–2021 років переважала купівля іноземної валюти (позитивне сальдо інтервенцій), що сприяло накопиченню міжнародних резервів та згладжуванню надмірного зміцнення гривні (режим гнучкого курсоутворення);

– з 2022 року у зв'язку зі зміною економічної ситуації, що спричинила різкий дефіцит валюти, НБУ перейшов до активного продажу іноземної валюти (негативне сальдо інтервенцій).

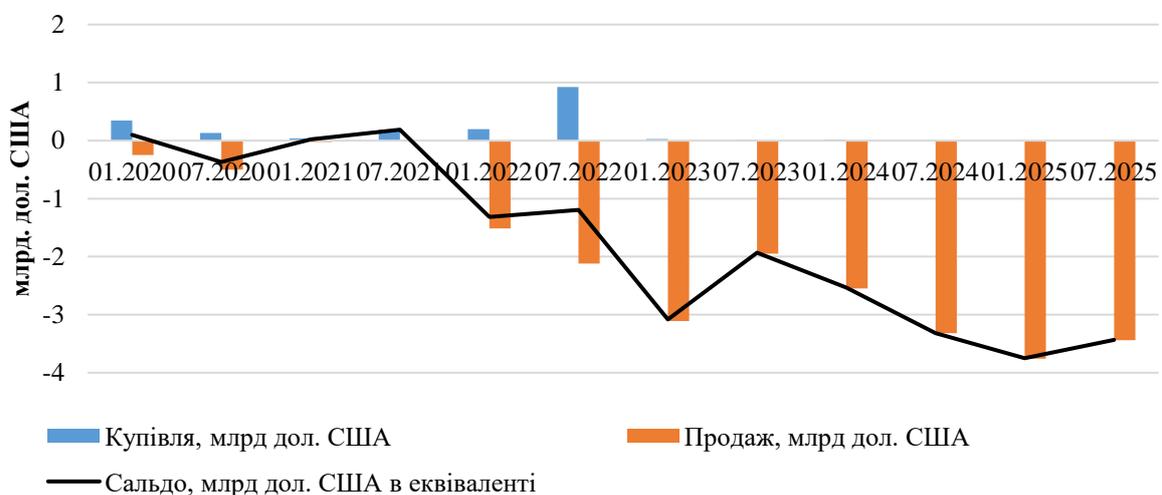


Рис. 1. Динаміка валютних інтервенцій НБУ протягом 2020-2025 років

Джерело: побудовано авторами за даними [2].

Лише у грудні 2024 року центральний банк продав на міжбанківському валютному ринку майже 5,3 млрд дол. США. Це найбільший місячний обсяг продажу валюти в історії, свідчать дані НБУ. За весь 2024 рік Національний банк спрямував на закриття балансу валютного ринку через інтервенції безпрецентні 34,8 млрд дол. США (понад 18% ВВП). Такі значні чисті продажі стали можливими завдяки частково міжнародним резервам, накопиченим у довоєнні роки, та потужній фінансовій допомозі від міжнародних партнерів.

Ефективність такої монетарної політики проявилася у стримуванні інфляційних процесів шляхом стерилізації гривневої маси, забезпеченні безперебійного імпорту критично важливих товарів (паливо, ліки, військове обладнання та ін.), а також у підтримці ліквідності банківської системи.

Для забезпечення подальшої стабільності валютного ринку та посилення ролі НБУ як ключового інституційного регулятора, можна запропонувати імплементацію наступних заходів:

1. Розробка стратегії протидії «доларизації» в цифровій економіці, тобто створення регуляторного середовища для використання гривневих стейблкоїнів та інших інноваційних фінансових інструментів [3], що базуються на національній валюті. Це сприятиме конкурентоспроможності гривні як платіжного засобу в цифровому просторі.

2. Розширення участі України в міжнародних фінансових програмах та ініціативах [4]. Співпраця з МВФ, Світовим банком, Європейським банком реконструкції та розвитку може забезпечити додаткову валютну підтримку, посприяти генерації нових рішень щодо економічного стану країни та покращити довіру інвесторів до України.

3. Впровадження цифрових інструментів моніторингу. Доцільним є використання сучасних технологій для оперативного аналізу ситуації на ринку, прогнозування потенційних ризиків та автоматизації процесу прийняття рішень щодо валютних інтервенцій. Застосування цифрових платформ, алгоритмів штучного інтелекту та аналітичних моделей дозволить НБУ швидше реагувати на ринкові зміни, зменшити часові затримки в ухваленні рішень та підвищити ефективність регуляторної політики.

Отже, у контексті повномасштабного вторгнення валютні інтервенції стали одним із ключових інструментів Національного банку України для підтримки макроекономічної стабільності та захисту гривні. Аналіз статистичних даних свідчить про суттєву зміну монетарної стратегії НБУ: від переважання купівлі валюти у довоєнний період до активного продажу в умовах кризи. Такий підхід дозволив регулятору стримувати інфляційні процеси, зменшити різке коливання курсу та зберегти довіру до національної валюти.

Інтервенції НБУ не лише виконують технічну функцію балансування попиту і пропозиції на валютному ринку, а й відіграють стратегічну роль у формуванні стабільного фінансового середовища. Водночас, для підвищення ефективності валютної політики необхідно посилити її прозорість, узгодженість з фіскальними рішеннями, а також впровадити сучасні цифрові інструменти моніторингу та аналітики. Усе це сприятиме зміцненню ролі НБУ як надійного регулятора в умовах внутрішніх і зовнішніх викликів.

Література

1. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 № 679-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>.

2. Валютні інтервенції НБУ. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/markets/currency-interventions?startDate=01.01.2020&endDate=30.11.2025>.

3. Вовченко О.С. Потенціал і виклики CBDC: характеристика емісійних моделей. *Current scientific goals, approaches and challenges* : collection of sci. papers «SCIENTIA» with Proceedings of the IV Int. Sci. and Theor. Conf., June 13, 2025. Dresden : ICSR, 2025. P. 41-48. DOI 10.36074/scientia-13.06.2025.

4. Співпраця з міжнародними фінансовими організаціями. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/international/financial-institutions>.